

Avustralya'da Halk Kütüphaneleri ve Eğitim İlişkisi: 1996-2011

Relationship of Public Libraries and Education in Australia: 1996-2011

Mandana Mir Moftakhari*

Öz

Genel olarak tüm gelişmiş ülkelerde halk kütüphaneleri ve eğitim iki önemli öğedir. Bu çalışmada Avustralya'daki halk kütüphaneleri; eğitim, kütüphane sayısı, personel, materyal sayısı, ödünç verme oranları, okul sayısı, öğretmen-öğrenci oranı, okullaşma oranı ve öğrenci başına harcama verileri esas alınarak niceliksel olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, 1996-2011 yılları arasında, Avustralya'da halk kütüphaneleri ile eğitim arasında herhangi bir ilgi olmadığını göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Avustralya; halk kütüphaneleri; eğitim.

Abstract

In general, public libraries and education in all developed countries are two important items. In this study, public libraries in Australia were evaluated quantitatively based on education, the number of libraries, staff, materials, lending rates, the number of schools, teacher-student ratio, school enrollment rates and per pupil expenditure data. Findings showed that there is not a relation between public libraries and education in Australia between 1996-2011.

Keywords: Australia; public libraries; education.

Giriş

İnsan yaşadığı her çağda sosyal, siyasal ve teknolojik değişimlerin etkisi altında kalmakta, bu değişimlere ayak uydurabilmek için eğitime ihtiyaç duymaktadır. Ailede en temel becerilerin öğretilmesi ile başlayan eğitim süreci, örgün eğitim kurumlarında devam etmektedir. Fakat bir şekilde sona eren örgün eğitim süreci, eğitim kurumları ile desteklenmek zorundadır. Çünkü değişimin sürekli olduğu bir yaşamda eğitim süreci de yaşam boyu devam etmektedir. Bireylerin nitelikli ve kültürlü olmaları için her yönden desteklenmiş eğitim programlarına ve bilgi gereksinimlerini karşılayabilecek zengin koleksiyonlara ve hizmet olanağına sahip kütüphanelere, bir başka adıyla bilgi merkezlerine her zaman ihtiyaç olacaktır.

Kütüphaneler, özellikle de halk kütüphaneleri; din, dil, ırk gibi hiçbir ayırım gözetmeksizin ve herhangi bir ücret beklemezsizin bireylerin her konuda bilgi gereksinimini karşılamak, onların kişisel gelişimlerine ve araştırmalarına katkıda bulunmak amacıyla hem örgün, hem de yaygın eğitim sürecinin vazgeçilmez kurumları olmuştur. Halk kütüphaneleri, uzmanlar tarafından eğitimin organik bir parçası olarak da görülmektedir (Yılmaz, 2004, s. 47).

Halk kütüphanelerinin bireylerin kişisel gelişimlerinin yanısıra örgün ve yaygın eğitime sağladığı destekle, toplumun kültürel gelişiminde önemli bir yere sahip olan yaşam boyu eğitim sürecinde de büyük rol aldığı görülmektedir.

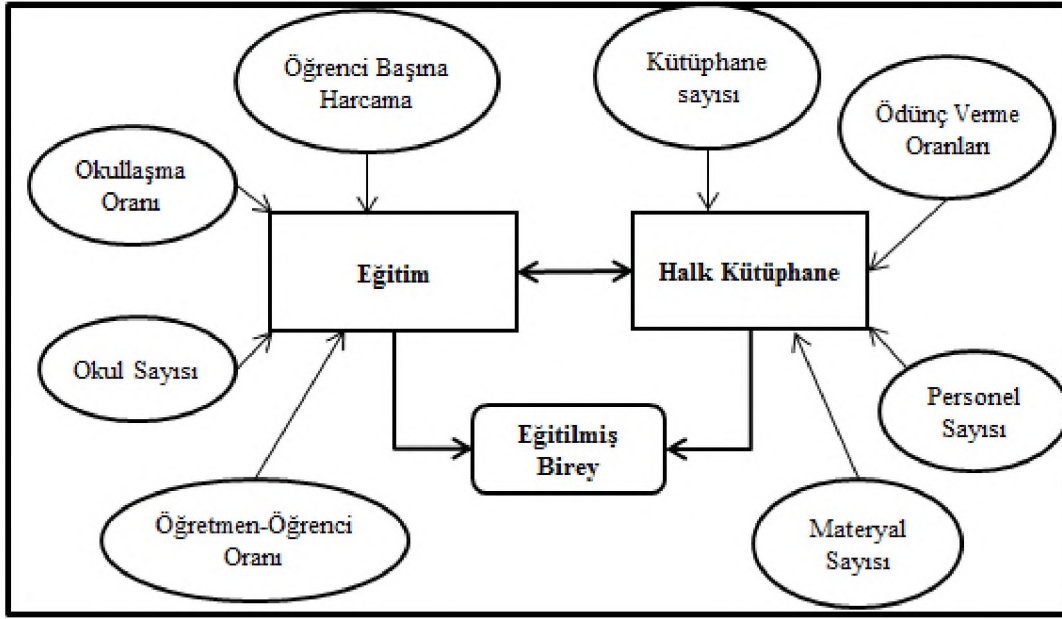
* Doktora öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. e-posta: mir_moftakhari@yahoo.com

Bir toplumun eğitim düzeyi ve okuryazarlık oranı, o ülkenin gelişmişlik düzeyinin göstergelerindedir. Bu nedenle gelişmiş ülkeler bu iki konuya önem verilmesi, bu alanlara önemli yatırımlar yapılması gerektiğinin bilincindedir. Literatürde gelişmiş ülkeler arasında yer alan Avustralya’da da halk kütüphaneleri ile eğitim kurumlarının birlikte çalışmalar yürüttüğü görülmüş ve bu çalışmada 1996-2011 döneminde Avustralya’daki halk kütüphanelerinin eğitim ile olan ilişkileri ele alınmıştır.

Halk Kütüphaneleri ve Eğitim İlişkisi

Halk kütüphanesi; “kadın-erkek her yaşta her seviyede ve her meslekten okuyucunun çeşitli konulardaki fikir ürünlerinden ücretsiz ve serbestçe yararlanmasını sağlayarak, bölgenin kültürel, sosyal ve teknik kalkınmasına yardımcı olan kurumlardır” (Ersoy, 1983, ss. 1-2). Halk kütüphaneleri aynı zamanda bireylerin ve toplumsal grupların yaşam boyu öğrenme ve bağımsız karar verme becerilerine katkı sağlayan kurumlardandır (UNESCO, 1995, s. 144). Çünkü, halk kütüphaneleri işlev ve amaçları gereği, sahip olduğu kaynaklar ve sunduğu hizmetler ile bireylerin bilgi gereksinimini karşılamakta, onların eğitimine ve öğretimine katkı sağlamakta, araştırmalarına destek vermekte ve boş zamanlarını değerlendirme konusunda imkanlar sunmaktadır. Tanımlarından da anlaşılacağı üzere halk kütüphanesi, eğitimi destekleyen hatta eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görülmesi gereken önemli bir kurumdur.

Eğitim ise, “Bireyde davranış değiştirme süreci, bireylerin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlanmıştır (Demirel, 1993). Yılmaz’ın da belirttiği üzere eğitim, “bireylerin toplumsallaşmaları (toplum yaşayışında yerlerini almaları) için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine yardım etme sürecidir.” (Yılmaz, 2004, s. 45). Eğitim, örgün eğitim kurumları ile sınırlı değildir, insanın hayatı boyunca devam eder ve yaygın eğitim kurumları ile desteklenmeye ihtiyaç duyar. Dolayısı ile yaygın eğitim kurumları arasında yer alan halk kütüphaneleri de bu sürece katkıda bulunması gereken önemli kurumlar arasında yer almaktadır (Ersoy ve Yılmaz, 2009). Tanımlarda da yer aldığı üzere halk kütüphaneleri ve eğitimin ortak amacı topluma “eğitilmiş bireyler” kazandırmaktır. Dolayısı ile halk kütüphaneleri ve eğitim karşılıklı bir etkileşim içinde olmalıdır. Bu bağlamda oluşturulan model Şekil 1’de gösterilmektedir.

(Şekil 1): Halk Kütüphaneleri ve Eğitim İlişkisi

Bu modele göre; eğitim ve eğitimin düzeyi halk kütüphanesinin kullanımını ve niteliğini etkilerken, halk kütüphanesi olanakları da eğitimi ve eğitim düzeyini, kısaca eğitimi etkilemektedir. Bu doğrultuda eğitim kendi içinde okul sayısı, okullaşma oranı, öğretmen-öğrenci oranı ve öğrenci başına yapılan harcamalara göre değerlendirilirken; halk kütüphaneleri de kütüphane sayısı, materyal sayısı, personel sayısı ve ödünç verme oranlarına göre değerlendirilmektedir. Eğitim ve halk kütüphanesi her iki kurum da topluma eğitilmiş bireyler kazandırmak hatta kendi kendine öğrenme becerisini kazanmış bireyler yetiştirmek için programlar hazırlamakta, hizmetler sunmaktadır.

Sonuç olarak, eğitim ve halk kütüphanelerinin ortak amacı, insanları çağın koşullarına hazırlamak, kültür seviyelerini artırmak, yaşamı öğretmek birey oluşumunu desteklemek ve bireylerin almış olduğu eğitimle, sahip olduğu bilgiyi hayatta uygulamalarını sağlamaktır. Dolayısı ile halk kütüphaneleri ile eğitim ve öğretim birbirlerini tamamlayan kavramlardır.

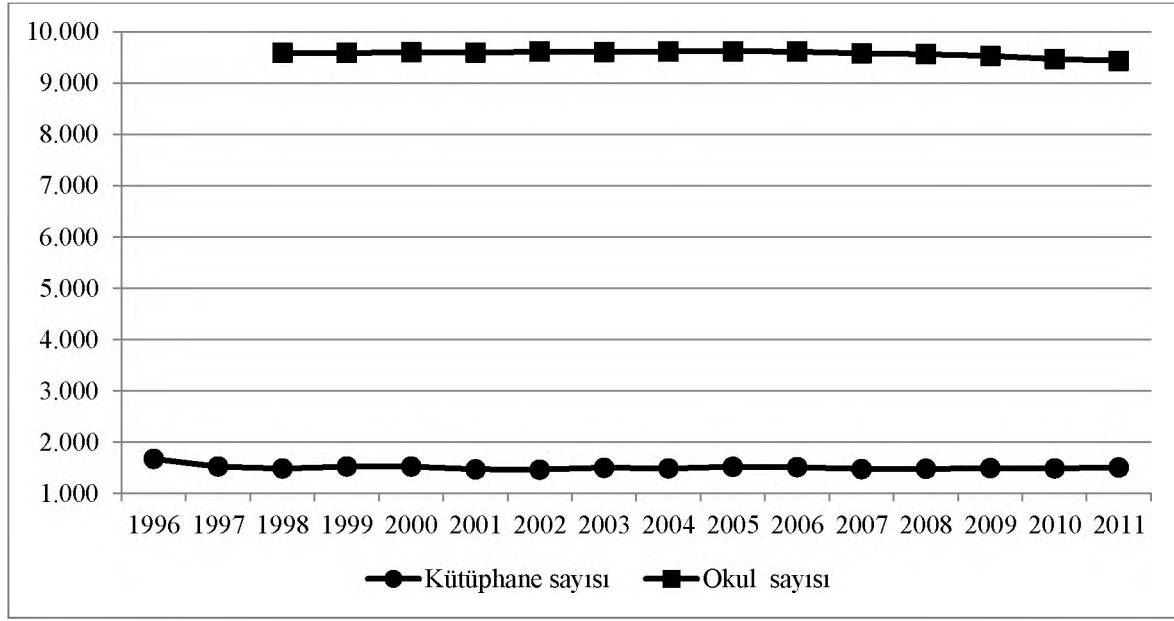
Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmada belge tarama tekniği kullanılarak, 1996-2011 yılları arasında, Avustralya'daki halk kütüphaneleri ile eğitim arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Şekil 1'de gösterilen model doğrultusunda halk kütüphaneleri için kütüphane sayısı, personel sayısı, materyal sayısı ve ödünç verme rakamları; eğitim için ise okul sayısı, öğretmen-öğrenci oranı, okullaşma oranı ve öğrenci başına harcama unsurları temel alınarak karşılaştırma yapılmıştır.

Bulgular¹

Avustralya'da 1996-2011 yılları arasındaki kütüphane sayıları ve okul sayıları Şekil 1'de verilmektedir.

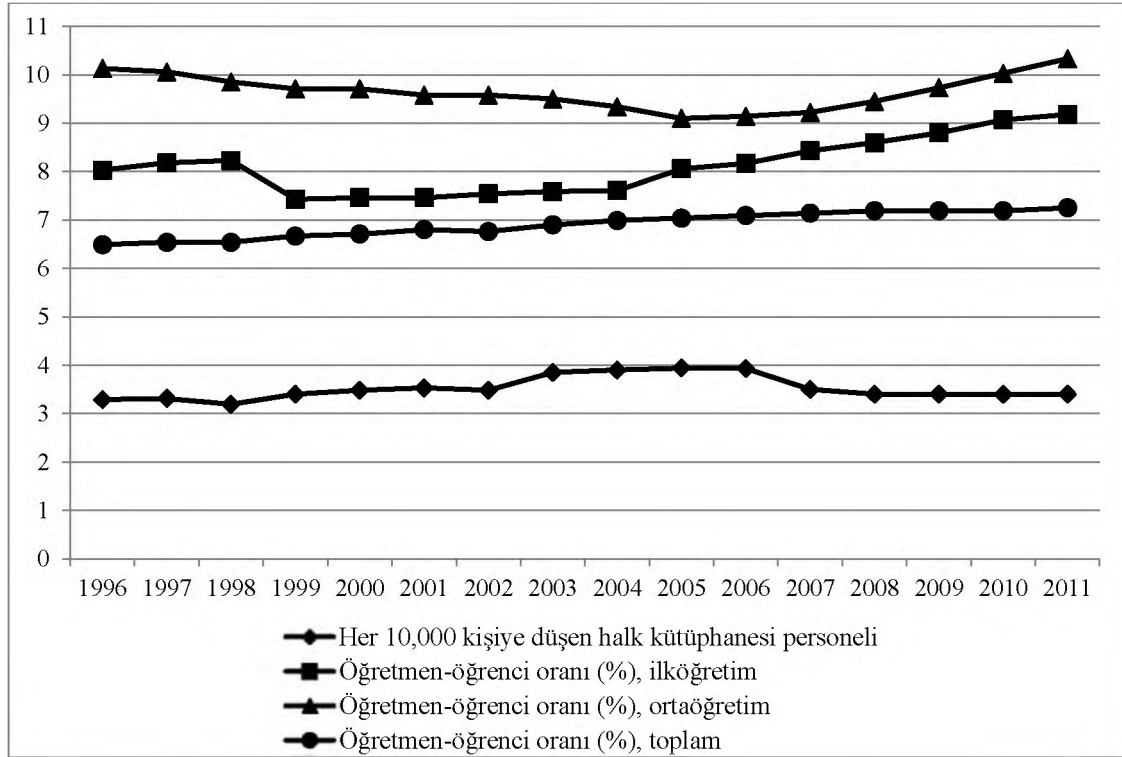
¹ Veriler Avustralya Ulusal ve Devlet Kütüphaneleri (NSLA-National and State Libraries Australasia), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD-The Organisation for Economic Co-operation and Development) ve Bir Bakışta Eğitim (Education At A Glance) veri tabanlarından elde edilmiştir.

(Şekil 2): Avustralya'da 1996-2011 Yılları Arasında Kütüphane ve Okul Sayıları

Şekil 2' de sunulan verilere göre 1998 yılından sonra Avustralya'daki okul ve kütüphane sayılarında önemli bir değişiklik olmamıştır. Avustralya'daki politik istikrarın ve nüfus artış hızının az oluşunun okul ve kütüphane sayılarında değişiklik olmaması üzerinde etkili olduğu tahmin edilebilir.

Avustralya'da 1996-2011 yılları arasında kişi başına düşen halk kütüphanesi personeli sayısı ile ilköğretim ve orta öğretim bazında öğretmen-öğrenci oranı Şekil 3'te verilmiştir.

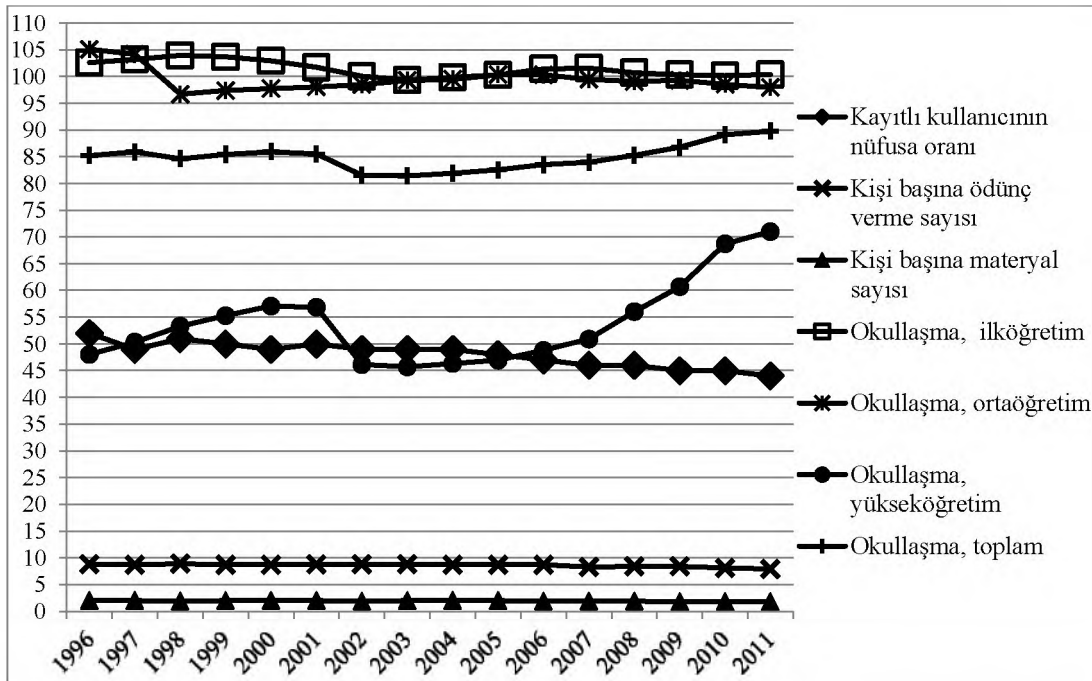

(Şekil 3): Avustralya'da 1996-2011 Yılları Arasında 10,000 Kişi Başına Düşen Halk Kütüphanesi Personeli Sayısı ve Öğretmen-Öğrenci Oranı (%)

Verilere göre 1999'dan sonra ilköğretimdeki öğretmen-öğrenci oranında ve 2005 yılından sonra orta öğretimdeki öğretmen-öğrenci oranında artış olduğu görülmektedir. Farklı yıllardan itibaren görülen bu artışlar toplamdaki öğretmen-öğrenci oranına da yansımış 1996'dan sonra genel bir artış gözlenmiştir.

Halk kütüphanelerinde de 1998-2005 yılları arasında kişi başına düşen personel sayısında görülen artış, 2006 yılı itibariyle düşme eğilimine girmiştir.

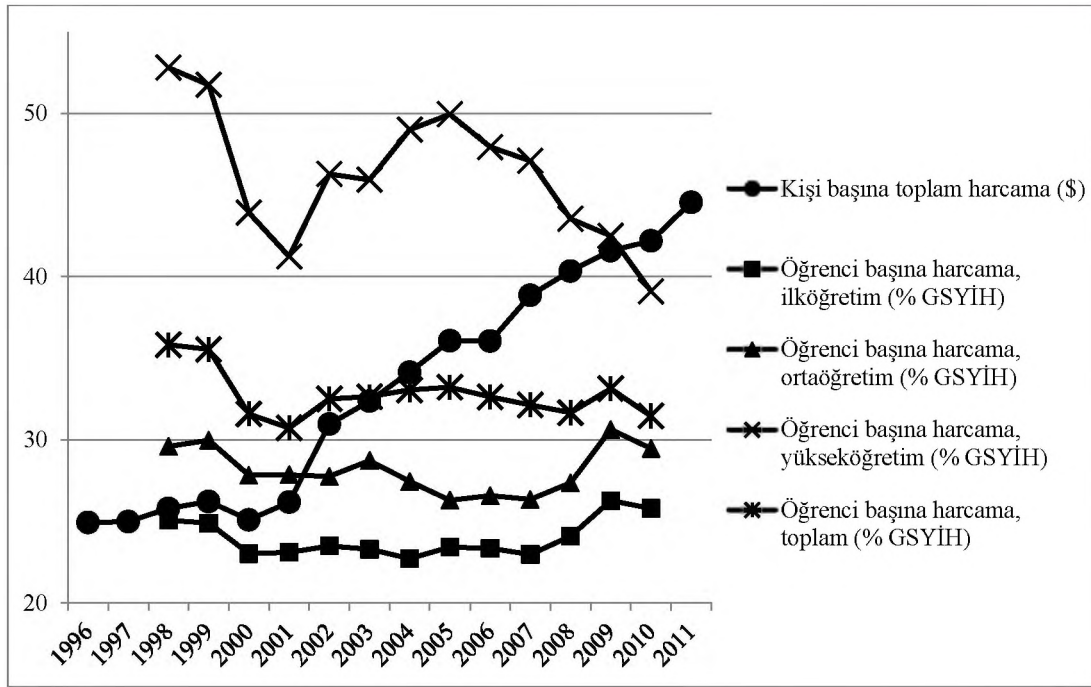
Şekil 4 yıllar bazında halk kütüphanelerine kayıtlı kullanıcıların nüfusa oranı, kişi başına düşen ödünç verme sayısı, kişi başına düşen materyal sayısı ve okullaşma oranını göstermektedir. Şekil 4'e göre 1998 yılı itibariyle kayıtlı kullanıcı oranı düşerken, 2002'den sonra yüksek öğretim okullaşma oranında önemli artış görülmüştür. Özellikle bu yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve bu teknolojilerin insan hayatında büyük oranda yer almasının kullanıcıların teknolojik olanakları kullanmayı halk kütüphanesi kullanımına tercih etmelerine, dolayısı ile kütüphanelere kayıtlı kullanıcı sayısında azalışa neden olduğu söylenebilir. 1998-2006 yılları arasında ödünç verme sayısında önemli bir değişim görülmemekle birlikte, 2006'dan sonra bu oranda düşme eğilimi söz konusu olmuştur.

(Şekil 4): Avustralya'da 1996-2011 Yılları Arasında Halk Kütüphanelerine Kayıtlı Kullanıcıların Nüfusa Oranı (%), Kişi Başına Ödünç Verme Sayısı ve Materyal Sayıları ile Okullaşma Oranları (%)

Şekil 4'e göre 2002 yılı sonrasında özellikle toplam okullaşma oranı ile yükseköğretim okullaşma oranında farkedilir artışlar olmuştur. Buna rağmen kişi başına düşen materyal sayısında neredeyse hiç değişiklik olmamıştır.

Şekil 5'te 1996-2007 yılları arasında Avustralya'da halk kütüphanelerinde kişi başına yapılan toplam harcama ile eğitimde öğrenci başına yapılan toplam harcama gösterilmektedir.

(Şekil 5): Avustralya'da 1996-2011 Yılları Arasında Halk Kütüphanelerinde Kişi Başına ve Eğitimde Öğrenci Başına Yapılan Toplam Harcamalar (%)

Şekil 5'te de görüldüğü üzere halk kütüphanelerinde kişi başına yapılan toplam harcama 1996 yılından sonra artış eğilimine girmiş, fakat özellikle 2000'li yıllarda önemli artışlar gözlenmiştir. Eğitim alanında yapılan harcamalar incelendiğinde; ilköğretim ve ortaöğretimde düzenli bir yatırım sözkonusu iken, yükseköğretimde 2005 yılından itibaren yatırımda ciddi bir düşüş olduğu dikkat çekmektedir. Bu konunun elbette çeşitli nedenleri olabilir fakat en büyük etkenin 2005 yılından itibaren Avustralya'da yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki artış olduğunu söylemek mümkündür. Avustralya Hükümeti Eğitim ve Öğretim Bölümü (Astralian Government Department of Education and Training) veri tabanından elde edilen verilere göre Avustralya 2005 yılından sonra yabancı uyruklu öğrenci alımını artırmıştır. Dolayısı ile bu alımlar yükseköğretimde öğrenci sayısında önemli bir artışa neden olmuş, bunun sonucunda grafikte de görüldüğü üzere yükseköğretimdeki öğrenci başına yapılan harcamalarda düşüşün olduğu tahmin edebilir.

Sonuç ve Öneriler

Eğitim ve öğretim sürecinin temel parçası olan halk kütüphaneleri, bireylerin gereksinim duydukları bilgiye ulaşmalarında başvurulacak önemli merkezlerdir. Halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenen bireylerin oluşumunda önemli bir role sahiptir. Bu sayede kültürel kalkınmaya da doğrudan katkı sağlamaktalar. Dolayısıyla yetkililerin halk kütüphaneleri ve eğitim yatırımlarını paralel olarak planlaması beklenmektedir. Bu çalışma kapsamında sunulan 1996 - 2011 yılları verilerine göre Avustralya'da halk kütüphaneleri ile eğitim arasında ilişki olmadığı söylenebilir. Avustralya gelişmiş bir ülke olduğundan, daha düşük nüfus artışı ve istikrarlı politik davranış gösterdiği için üzerinde çalışılan unsurların düşük

oranda değişkenlik göstermesi normal karşılanmalıdır. Ayrıca son yıllardaki teknolojik gelişmeler tüm alanlarda olduğu gibi halk kütüphaneleri ve eğitim alanında da etkisini göstermiştir. Yapılan bu çalışmada, konu kapsamında ele alınan veriler ham verilerdir. Bu veriler herhangi bir istatistiksel analiz yapılmadan grafik üzerine aktarılmış ve yorumlanmıştır. Eğitim ve halk kütüphaneleri arasındaki istatistiksel ilişkinin araştırılması ile daha gerçekçi sonuçların alınması mümkün olabilir.

Teşekkür

Bu çalışmada beni yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Bülent Yılmaz'a ve bana yardımcı olan değerli arkadaşlarım Güleda Doęan ve Aynur Ersoy'a sonsuz teşekkürler.

Kaynakça

- Demirel, Ö. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü: İngilizce-Türkçe/Türkçe-İngilizce*. Ankara: USEM.
- Education At A Glance. 15 Ekim 2014 tarihinde http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance_19991487 adresinden erişildi.
- Ersoy, A. ve Yılmaz, B. (2009). Yaşam Boyu Öğrenme ve Türkiye'de Halk Kütüphaneleri. *Türk Kütüphanecilięi*, 23(4), 803-834.
- Ersoy, O. (1983). Halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciler Derneęi Bülteni*, 32(1), 1-4.
- National and State Libraries Australasia. 15 Ekim 2014 tarihinde <http://www.nsla.org.au/publication/annual-australian-public-library-statistics> adresinden erişildi.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 15 Ekim 2014 tarihinde <http://www.oecd.org/> adresinden erişildi.
- UNESCO halk kütüphanesi bildirgesi. (1994, Kasım) (1995). Çev. Yaşar Tonta. *Türk Kütüphanecilięi*, 19(2), 144-147.
- Yılmaz, B. (2004). *Türkiye'de eğitim politikası ve kütüphane*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneęi Ankara Şubesi.